

**ASK
ØY**

KOMMUNE

FAGPLAN PIANO
Askøy kulturskole

FAGPLAN

PIANO

ASKØY KULTURSKOLE

1. Innledning

Pianoet er et allsidig instrument. Kjernen i kulturskolens pianoundervisning er individuell opplæringa, samspillaktivitetene og konsertene, basert på en langsiktig motorisk, teknisk og uttrykksmessig trening, og i et vidt sjangerspenn.

Klaverundervisningen har en lang, solid metodisk tradisjon og høyt kvalifiserte lærere. Den er en viktig del av kulturskolens musikkopplæring.

Pianotilbudet skal sørge for at alle elever får utnyttet sitt potensial så langt som overhodet mulig. Tilbudet skal fange opp de elevene som viser særskilte forutsetninger og som vil inn på en senere profesjonsutdanning.

Pianoelevne skal være framtidens musikkutøvere, musikkpedagoger, musikkskapere og publikummere. Pianoopplæringa gir gode betingelser for denne utfoldelsen ved å gi elevene kunnskaper og erfaringer som de kan ha glede av gjennom hele livsløpet.

Musikkutøving er, i tillegg til at det har sin kunstneriske egenverdi, en kilde til mestring, selvinnsikt, selvuttrykk, erkjennelse, undring, oppdagelse og samhandling. Læringssynet tilsier at alle unge har et iboende potensial for sang og spill. Viktige handlinger er å utøve, formidle, lytte, reflektere og skape.

En intensjon med pianoundervisningen er å gjøre elevene til aktive og medvirkende deltakere i sine læringsprosesser.

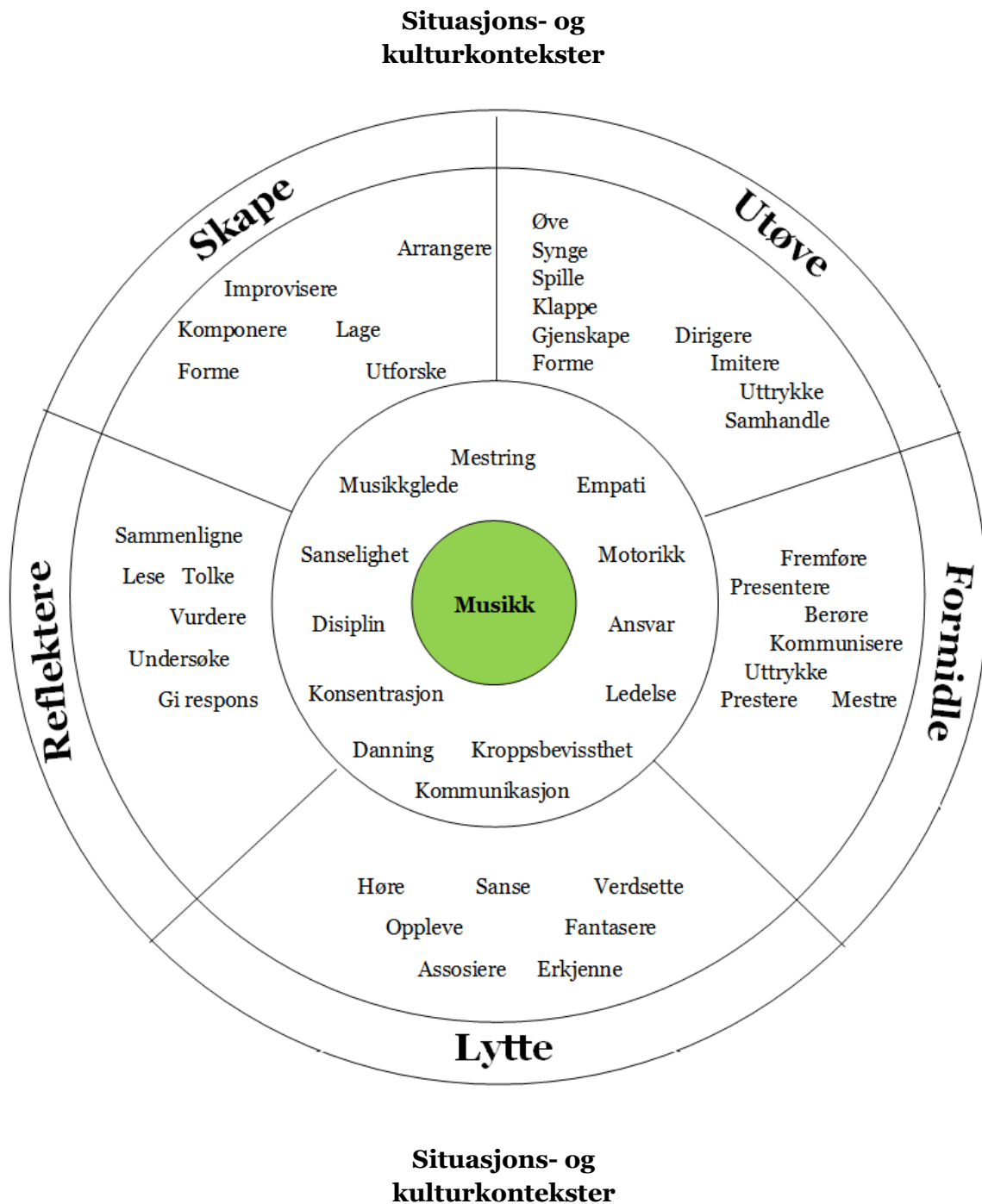
Breddeprogram, kjerneprogram og fordypningsprogram vil til sammen gi elevene tilgang til det brede og fordypende spekteret ved musikkfaget.

2. Overordna mål

Gjennom arbeidet med piano skal elevene

- oppnå gode ferdigheter på instrumentet sitt, på alle nivåer og ut fra ambisjonsnivå
- oppleve mestringsglede og positiv selvutvikling
- utvikle seg til selvstendige utøvere som har glede av musikk livet gjennom
- bli aktive lyttere med et nært forhold til musikk
- utvikle evnen til samspill og samarbeid
- utvikle forståelse for ulike musikalske former, stilarter og epoker
- få muligheter til fordypning som kan danne grunnlag for videregående og høyere utdanning i musikk

3. Faghjul

Faghjul – musikk som uttrykksmiddel

Faghjulet viser musikk som uttrykksmiddel.

Den ytterste sirkelen viser fem overordna handlinger: *utøve, formidle, lytte, reflektere og skape*.

Den nest ytterste sirkelen viser en «verktøykasse» med aktiviteter en anvender for å gjøre musikken tilgjengelig for elevene.

Ved å dreie det ytterste hjulet kan en få fram mindre opplagte kombinasjoner av handlinger og aktiviteter. Den nest innerste sirkelen viser allmenndannende kvaliteter en kan oppnå gjennom musikkopplæring.

Musikkhjulet må forstås i lys av ulike kontekster som opplæringa er en del av. Kultur- og situasjonskontekster er derfor plassert utenfor selve hjulet.

Kulturkonteksten angir det som er rundt situasjonen. Her kommer sjangrer, koder, normer, tradisjoner, framføringspraksiser, læringsmål og kulturelt mangfold inn.

Situasjonskontekst er den konkrete situasjonen her og nå. Den tar hensyn til elevforutsetningene, relasjonene i gruppa, konsertpublikummet. Dette får betydning for innhold og aktiviteter. Ulike situasjoner vil anspore til ulike formidlingsformer og ulike musikkvalg.

Læreren må skape forbindelse mellom opplæringssituasjonen og relevante kulturaspekter. For eksempel vil et konkret innstuderingsarbeid naturlig ses i sammenheng med den historiske konteksten musikken har oppstått i. Eller når undervisningen tilpasses en flerkulturell gruppe elever, bør også de kulturelle aspektene de unge bringer med seg, trekkes inn i situasjonskonteksten.

Faghjulet kan hjelpe oss til å se ulike sider ved musikkopplæringa. Det kan brukes til refleksjon i lærerteamet, eller når lærere planlegger og vurderer undervisning.

4. Tre programmer

Læringsmål og utviklingsfaser

Nedenfor beskrives de tre programmene med innhold og læringsmål.

Breddeprogrammet

Breddeprogrammet innebærer ofte samarbeid mellom kulturskolen og andre aktører i kommunen. Eksempel på samarbeidspartnere kan være grunnskole, ungdomsskole, Ung Flimmer, Flere Farger osv.

Fokuspunkter

- Skape et læringsmiljø preget av samhandling, opplevelse og aktivisering
- Vektlegge prosess og mestring
- Tilrettelegge for læring av basisferdigheter og musikalske grunnelementer
- Trene oppmerksomhet og tilstedeværelse
- Ha åpenhet for brede nettverksamarbeid

Læringsmål

- Mestre utøvende basisferdigheter
- Delta aktivt i samspill og sosialt fellesskap
- Lære gjennom lek, utforskning, eksperimentering og refleksjon
- Kjenne til grunnleggende musikkfaglige begreper
- Ha trening i å formidle musikk på en relevant arena
- Være del av et levende kulturliv i lokalmiljøet og bidra til å skape felles lokal identitet og livsglede

Kjerneprogrammet

Pianoundervisningen i Askøy kulturskole foregår innenfor rammene til Kjernerprogrammet. Innholdet i undervisningen skal bidra til å utvikle håndverksmessig og kunstnerisk kvalitet, selvstendighet og samspillsevne. Undervisning og veiledning er tilpasset den enkelte elev og foregår individuelt.

Tre faser. Opplæringa deles inn i tre faser.

- **Fase 1:** Begynnernivå
- **Fase 2:** Mellomnivå

• Fase 3: Viderekommen

Én og samme elev kan befinne seg på ulike nivåer når det gjelder musikkforståelse, teknikk, notelesing eller gehørutvikling. Elevens individuelle forutsetninger vil være bestemmende for progresjon og valg av innhold. Det er derfor ingen tidsplan knyttet til de ulike fasene, men en veiledende progresjon tilsier fra ett til fire år på hver fase.

Nøkkelkompetanser

Undervisningen i Kjerneprogrammet sentreres rundt fem nøkkelkompetanser: *øve, framføre, høre, lese, lage*. De representerer et langsiktig læringssyn og er nøkkelen til å lykkes i faget, uansett hvilket nivå eleven befinner seg på. De må ses i sammenheng.

Øve

Å kunne øve innebærer at eleven lærer å være sin egen lærer. Eleven må kunne planlegge og gjennomføre øving, repetere, lytte kritisk og gi seg selv konstruktiv tilbakemelding.

Framføre

Å kunne framføre innebærer å uttrykke og berøre på et dypere plan, arbeid med formidling, konsentrasjon, presentasjon, stressmestring, innspilling og konsertproduksjon. Det gjelder både ensemble- og solospill.

Høre

Å kunne høre handler om å lytte, analysere, samhandle, samspille og imitere.

Lese

Å kunne lese dreier seg om å oppfatte, tolke og forstå musikalske grunnelementer som tegn, motiv, tema og form på grunnlag av notasjon, for så å gjenskape dem. Prima vista-spill vil være en del av kompetansen.

Lage

Å kunne lage innebærer arbeid i spennet fra intuitive improvisasjoner via komponering og låtskriving til videreformidling av musikalske ideer i samspill. Å beherske ulike former for notasjon og på ulike måter ta vare på egenkomponert musikk, står sentralt.

Fase 1: Begynnernivå

Innhold	Beskrivelse
Fokuspunkter	<ul style="list-style-type: none"> Gjøre eleven fortrolig med instrumentet og instrumentets muligheter Sette samspill og musikkopplevelse i sentrum Legge grunnlaget for optimal teknisk utvikling Gi tilstrekkelig rom for spontan uttrykks glede Legge til rette for tett samarbeid med foreldre
Læringsmål	
Høre	<ul style="list-style-type: none"> Finne grunnpulsen i musikken Imitere, spille melodier og rytmemønstre på gehør Lytte til og vurdere egen musisering
Lese	<ul style="list-style-type: none"> Hente informasjon fra tittel, komponist, tempo, taktart, toneart, dynamiske tegn og musikkuttrykk i innstuderingsarbeidet Lese noter ved å sammenligne og finne likheter i notebildet Spille enkle melodier prima vista
Lage	<ul style="list-style-type: none"> Komponere videre på melodier der starten er oppgitt Improvisere med utgangspunkt i historier, stemninger, stikkord
Øve	<ul style="list-style-type: none"> Gjøre rede for hva som kjennetegner en god spillestilling og tekniske basisferdigheter Øve jevnlig og samarbeide med lærer og foreldre om gode øverutiner
Fremføre	<ul style="list-style-type: none"> Spille piano i ulike fora

Fase 2: Mellomnivå

Innhold	Beskrivelse
Fokuspunkter	<ul style="list-style-type: none"> Sette spille glede og musikalsk uttrykk i sentrum Styrke og videreutvikle grunnleggende tekniske ferdigheter Ha fokus på kroppsbevissthet Knytte gehørarbeid og teori til det utøvende arbeidet Gi elevens komposisjoner, improvisasjoner og arrangering en mulighet Styrke elevens leseferdigheter forankret i elementær musikkteori, bakgrunnskunnskap/historikk Utvikle åpenhet for ulike musikalske sjangre Legge til rette for samspill og produksjon av konserter/forestillinger
Læringsmål	
Høre	<ul style="list-style-type: none"> Lytte aktivt til eget spill og medelever i samspill Lytte til og reflektere over mange typer musikk Vurdere eget spill Imitere musikalsk form og uttrykk
Lese	<ul style="list-style-type: none"> Spille enkle stykker prima vista

	<ul style="list-style-type: none"> • Bruke treklanger, skalaer og intervaller som notelesingsverktøy • Lese grafiske og andre notasjonsformer • Lese, framføre og tolke et allsidig repertoar basert på sjanger- og stilforståelse
Lage	<ul style="list-style-type: none"> • Improvisere med utgangspunkt i ulike improvisasjonsteknikker og tradisjoner • Videreutvikle et eksisterende musikalsk materiale og komponere alene eller i samarbeid med andre • Komponere egne melodier for piano
Øve	<ul style="list-style-type: none"> • Øve variert og løsningsorientert med stor utholdenhet • Vise grunnleggende tekniske kunnskaper på instrumentet • Forstå enkel anatomi og nyttiggjør seg kunnskap om spenninger og feilbelastning • Lære stykker utenat • Bruke opptak av eget spill som øvingsmetode • Planlegge øving sammen med læreren
Fremføre	<ul style="list-style-type: none"> • Spille konserter på ulike publikumsarenaer • Samarbeide med andre om produksjoner der ulike kunstuttrykk integreres

Fase 3: Viderekommen

Innhold	Beskrivelse
Fokuspunkter	<ul style="list-style-type: none"> • Vektlegge instrumentalt teknisk ferdighet og forståelse på høyt nivå • Legge til rette for deltakelse på arenaer for kunstnerisk og instrumentfaglig samarbeid på tvers • Gi eleven mulighet til å forberede seg til opptaksprøver og prøvespill • Stimulere elevens selvledelse, gode arbeids- og øvingsrutiner
Læringsmål	
Høre	<ul style="list-style-type: none"> • Imitere og transponere melodier ved hjelp av auditive analysemetoder og «huskeknagger» • Gjøre auditive analyser av musikkstykkers form og innhold
Lese	<ul style="list-style-type: none"> • Nyttiggjøre seg bred informasjon fra et notebilde • Analysere og beskrive musikk med et godt begrepsapparat • Spille vanskeligere stykker prima vista
Lage	<ul style="list-style-type: none"> • Improvisere i ulike stilarter • Komponere og notere egne melodier for piano
Øve	<ul style="list-style-type: none"> • Lage langsiktige øvingsplaner og arbeide kontinuerlig med å optimalisere øvingsmåter • Benytte mentale innstuderingsteknikker i øvingsarbeidet
Fremføre	<ul style="list-style-type: none"> • Spille konserter på ulike publikumsarenaer • Samarbeide med andre om produksjoner der ulike kunstuttrykk integreres

Fordypningsprogrammet

Undervisningstilbudet bygger på kjerneprogrammet, men er vesentlig forsterket med hensyn til innhold og omfang.

Fokuspunkter

- Tilrettelegge for utvikling på høyt faglig og kunstnerisk nivå
- Stimulere til selvstendighet, disiplin og struktur
- Se potensial, inspirere og gi impulser
- Stimulere elevens egen kunstneriske bevissthet
- Fremme elevens bevisstgjøring om ambisjoner
- Tilrettelegge for utstrakt samspill og konserterfaring
- Vurdere både prosess og produkt sammen med eleven
- Vektlegge god og sunn kroppsphysiologi
- Vektlegge et godt samarbeid mellom hjem – kulturskole – lærer – elev

Læringsmål

- Ha instrumentaltekniske ferdigheter på høyt nivå
- Kunne innstudere og framføre musikk med integritet og personlig uttrykk
- Ha et stort og variert repertoar for instrumentet sitt
- Ha et godt utviklet gehør
- Knytte teorikunnskaper til det utøvende arbeidet
- Anvende god musikkfaglig terminologi
- Ha omfattende konserttrening
- Ha bred erfaring med ensemblespill og konsertproduksjoner
- Mestre relevante komposisjonsprinsipper
- Anvende ulike oppvarmings-, avspennings- og konsentrasjonsteknikker
- Ha etablert gode øvings- og innstuderingsstrategier og reflekterer over egen utvikling på instrumentet

- Være et godt forbilde for andre elever
- være forberedt til opptaksprøver og videre musikkstudier

Rammer

Fordypningsprogrammet i piano planlegges som et løp med faglig progresjon. Kunstneriske og pedagogiske hensyn må legges til grunn.

Askøy kulturskole tilbyr fordypningsprogram i samarbeid med Bergen kulturskole. Elevene må prøvespille for å få plass.

I tillegg til styrket og utvidet instrumentaltid i Askøy kulturskole, får elevene musikkteori, ensemblespill og andre støttefag i Bergen kulturskole.

5. Innhold

Innholdet handler om undervisningens *hva*, om lærestoff, emneområder og repertoar.

Innholdet i pianoopplæringa omfatter ulike områder: instrumentalopplæring, ensemblespill, lytting, gehørtrening, komponering, musikkteori, musikkhistorie, øving og kroppsbruk, instrumentkunnskap, konserter. Innholdskomponentene bør så langt det er mulig, integreres med hverandre i opplæringa.

Å *utøve* musikk er det mest grunnleggende i pianoopplæringa, og mye tid må vies til dette. Det er viktig at eleven får anledning til å oppleve musikk som en uttrykksform som i høy grad har evne til å berøre andre.

Nøkkelkompetanser – emner

Disse må ses i sammenheng med læringsmål og utviklingsfaser.

Øve

- Kroppsbevissthet, spillestilling og basistrening
- Teknikkarbeid
- Innstuderingsmetodikk
- Øvingsstrategier
- Selvledelse
- Samspillsøving og gruppeledelse

Framføre

- Kommunikasjon
- Prestasjonsmestring
- Repertoararbeid
- Innspilling
- Samarbeid og samspill

Høre

- Assosierende og reflekterende lytting
- Auditiv analyse
- Imitasjon
- Gehørspill
- Improvisasjon
- Transponering
- Samspill

Lese

- Notasjon og notelesing - Melodisk/harmonisk/rytmisk
- Besifring
- Absolutte og relative lesemetoder
- Innstuderingsteknikker
- Analyse
- Musikkhistorie
- Musikkteori
- Sjanger- og stilfortrolighet
- Repertoarkunnskap

Lage

- Improvisasjon
- Komponering
- Arrangering
- Besifring

Ensemblespill er en viktig del av pianoopplæringa i alle faser. Elevene får opplæring i firehendig pianospill både med lærer og med andre pianoelever, samt akkompagnering til andre instrumenter, sangere, korps osv.

Større fellesembleer kan samle elever fra alle programmer og elever med opplæring i andre kunstfag.

Konsertdeltakelse står sentralt i all musikkvirksomhet og er derfor viktig fra første undervisningsår. Elevene får tilbud om å delta på forskjellige konserter i løpet av året og det forventes at de opptre minst en gang per semester.

Spesialiseringskurs kan inngå som tillegg for elever i Kjerneprogrammet og Fordypningsprogrammet, eksempelvis komponeringsverksted, kammermusikk, akkompagneringskurs, lyttefordypning, teorikurs m.m.

En del av dannelsingsinnholdet i pianofaget er å kunne se musikken i lys av historiske, kulturelle, sosiale og estetiske perspektiver. Elevene stimuleres til refleksjon, kritisk tenkning, til å stille spørsmål, til å verbalisere og til å se musikkens betydning for mennesket.

Stoffvalg er en sentral didaktisk oppgave i pianoopplæringa. Generelt vil det velges

stoff som:

- stimulerer elevens følelsesmessige engasjement
- har kunstnerisk kvalitet
- styrker teknikkarbeidet
- har struktur/progresjon og er tilpasset utviklingsfasene
- utvikler klang- og toneartsbevissthet, formforståelse, harmonisk, melodisk og rytmisk bevissthet
- er egnet til samspill

6. Arbeidsformer og organisering

Arbeidsformer

Arbeidsformer handler om undervisningens *hvordan*, om metoder og læringsaktiviteter.

Læreren har et bredt spekter av metoder for arbeid med innlæring, teknikk, rytme, klang, uttrykksevne, gehør, helhet og del, improvisasjon, musikalsk forståelse og utenatføring som kan styrke arbeidet med det repertoaret som eleven arbeider med. Variasjon er en nøkkel til læring. Egen øving må få stor oppmerksomhet i opplæringa, med gode metoder og anvisninger for eleven.

For å følge elevens utvikling på best mulig måte, anbefales bruk av arbeidsbok. Der kan eleven løse teorioppgaver, forberede spørsmål, klistre inn relevant stoff, samle repertoar. Arbeidsboka blir en dokumentasjon på det eleven har gjort og på utvikling, og den kan brukes i vurderingen.

Generelt vil følgende arbeidsformer eksistere side om side i pianoopplæringa:

- lærerinstruksjon
- imitasjon
- elevmedvirkning og selvstendig arbeid
- samspill i alle faser av opplæringa
- undersøkende og eksperimenterende former
- lekbaserte metoder
- metoder for skapende arbeid og aktiv lytting
- mesterklasser
- konsertforberedelse
- elevsamarbeid
- prosjektarbeid
- bruk av digitale verktøy

Metodiske tradisjoner. Pianoopplæringa bygger på ulike metodiske tradisjoner: Den notebaserte og imitasjonsbaserte. Arbeidsformene henter det beste fra begge tradisjonene.

Organisering

Fleksibel timeplan. Pianoundervisningen i Askøy kulturskole er organisert slik at den ivaretar læringsmiljøet og den enkelte elevs læring og motivasjon. Det er viktig at eleven får nok tid til å arbeide med instrumentet i ulike lærings situasjoner. *Variasjon og fleksibilitet* er sentrale stikkord.

En fleksibel og nytenkende organisering vil gi læreren et allsidig arbeidsår. Dette forutsetter imidlertid vilje og smidighet hos både lærer, kolleger, foreldre/foresatte og skoleledelse. Læreren vil trenge administrativ støtte til å legge en årsplan som varierer mellom ulike organiserings- og undervisningsformer.

Individuell undervisning. Dette er den tradisjonelle organiseringen av pianoopplæringa i Askøy kulturskole. Den er ukentlig og foregår i et bestemt veiledningsmønster.

Samspill. Samspill i kulturskolen foregår i pianoensemble (flerhendig/to pianoer) og ensemble med andre instrumenter og sangere. Samspillstrening er av stor betydning på alle nivåer.

Fremføring. Konsertdeltakelse er en viktig del av elevenes læring og kunstneriske utvikling. Alle, uansett alder, nivå og fase, bør flere ganger i året framføre musikk for et publikum. Arenaene kan være kulturskolens undervisningsrom, egne konsertsaler med scene/amfi, eksterne offentlige rom, kulturhus/samfunnshus eller egnede utescener.

Mesterklasse. Én elev får undervisning mens andre hører på. Elevene som er publikum, kan delta med spørsmål/kommentarer. Når læringsmiljøet er preget av trygghet og en positiv og støttende holdning, kan mesterklasse benyttes på alle nivåer.

Prosjektarbeid. Elevene deltar i planlegging og gjennomføring av en konsert, innspilling, forestilling, film og liknende sammen med læreren og andre. Elevene får innblikk i de ulike fasene og den innsatsen som skal til for å få et vellykket resultat.

Tverrfaglighet. Pianotilbudet kan knyttes sammen med andre kunstuttrykk i kulturskolen, andre musikk institusjoner og det frivillige livet. Dette vil stimulere elevens tilhørighet i kulturskolen og knytte læringa i faget til et bredt spekter av bruksområder. Pianoseksjonen i kulturskolen er en naturlig aktør i lokale kulturmønstringer.

7. Vurdering for læring

Vurdering **for** læring handler om at eleven gis jevnlig tilbakemeldinger med det mål å fremme læring og utvikling hos eleven. Dette står i kontrast til vurdering **av** læring, der man vurderer sluttresultatet hos en elev. I så måte er vurdering for læring noe som ligger i kulturskolens natur, men begrepet i dag handler om en systematisk tenkning om læring og tilbakemeldingsrutiner.

Vurdering er en viktig del av læringsarbeidet. Alle elever har behov for å bli sett og få konkrete tilbakemeldinger som støtter framgang og utvikling. Hensikten med vurdering er elevens personlige og kunstneriske vekst. Eleven skal vurderes på bakgrunn av egen modenhet i faget.

Elevenes forutsetninger for å lære kan styrkes dersom de:

- Forstår hva de skal lære og hva som er forventet av dem
- Får tilbakemeldinger som forteller dem om kvaliteten på arbeidet eller prestasjonen
- Får råd om hvordan de kan forbedre seg
- Er involvert i eget læringsarbeid ved blant annet å vurdere eget arbeid og utvikling
(udir:no, 2014)

Gjennom å delta aktivt i vurderingsarbeidet ved å selv sette ord på målet, vurdere seg selv og vurdere medelever, blir elevene mer autonome – de får mer kontroll over sin egen læring og egen læringsprosess. De utvikler, ikke minst, begreper for å snakke om kvalitet og læring av ferdigheter og kunnskaper.

(Vinge, 2014)

Læringsmålene er viktige kriterier å vurdere elevenes utvikling opp mot. Elevene må forstå hva de skal lære, og hva som er forventet av dem.

Læringsstøttende tilbakemeldinger innebærer å gi tilbakemeldinger som gir grunnlag for videre utvikling. Dette er formativ vurdering og kjernen i lærerens veiledning. Det ligger et stort læringspotensial i en positiv bekreftelse. Prosessvurdering vil innebære konkrete råd om hva eleven bør arbeide videre med.

Dialog om faglig kvalitet innebærer at læreren legger til rette for en kontinuerlig dialog med elevene om hva som er faglig kvalitet, og hvordan dette kan oppnås.

Elevrespons innebærer at elever gir hverandre tilbakemeldinger på fremføringer, og på den måten samtidig trenes i observasjon og verbalisering. Læreren legger til rette for reflekterende samtaler og kjørerregler for slike tilbakemeldinger.

Eleven vurderer seg selv innebærer at eleven ved hjelp av lærer settes i stand til å vurdere kvalitet på eget arbeid, innsats og utvikling. En god læringsprosess innebærer å vite både hva man kan og bli bevisst på det man strever med.

Loggbok, sjekklister og øvingsdagbok kan brukes for å øke elevens bevissthet rundt egen læring og utvikling.

Utviklingssamtaler. Utviklingssamtaler mellom elev, lærer og foreldre/foresatte som er tilpasset alder og nivå, har en naturlig plass i pianoundervisningen. Her utveksles informasjon, og en kan ta opp tema som utvikling, øving, faglige utfordringer, innsats, resultater, trivsel og ambisjoner. Samtalene kan også kombineres med kortere pianotimer hvor foreldre/foresatte er til stede og observerer.

